

EUROOPA KOHTU OTSUS

13. juuli 1993*

Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõige 1 – Lepingulise kohustuse täitmise koht – Tööleping
– Enamas kui ühes riigis tehtud töö

Kohtuasjas C-125/92,

mille esemeks on Euroopa Kohtule 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades tõlgendamist Euroopa Kohtus käsitleva 3. juuni 1971. aasta protokoll (EÜT L 304, 1978, lk 97) alusel Prantsusmaa Chambéry Cour d'Appel Chambre Sociale'i esitatud taotlus, millega soovitakse saada nimetatud kohtus pooleli olevas vaidluses järgmiste poolte vahel:

Mulox IBC Ltd

ja

Hendrick Geels,

eelotsust 27. septembri 1968. aasta konventsiooni, mida on muudetud 9. oktoobri 1978. aasta konventsiooniga Taani Kuningriigi, Iirimaa ning Suurbritannia ja Põhja-Iirimaa Ühendkuningriigi liitumise kohta (EÜT L 304, 1978, lk 1), artikli 5 lõike 1 tõlgendamise kohta,

EUROOPA KOHUS,

koosseisus: president O. Due, kodade esimehed M. Zuleeg ja J. L. Murray, kohtunikud G. F. Mancini, F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida, F. Grévisse, M. Diez de Velasco ja P. J. G. Kapteyn,

kohtujurist: F. G. Jacobs,

kohtusekretär: J-G. Giraud,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

– Saksamaa Liitvabariigi valitsus, esindaja: C. Boehmer föderaalsete justiitsministeeriumi Ministerialrat'st,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

– Prantsuse Vabariigi valitsus, esindajad: *Directeur Adjoint* E. Belliard välisministeeriumi õigusedirektoraadist, ja välissekretär H. Duchène samast ministeeriumist ja direktoraadist,

– Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: P. Van Nuffel selle õigustalitusest ja lähetuskava alusel komisjoni õigustalitusele lähetatud riigiteenistuja T. Margellos,

võttes arvesse ettekandja-kohtuniku ettekannet,

olles 26. mai 1993. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi arvamuse,

on teinud järgmise

otsuse

1. Oma 17. märtsi 1992. aasta otsusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 17. aprillil 1992, esitas Chambéry Cour d'Appel Euroopa Kohtule 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades tõlgendamist Euroopa Kohtus käsitleva 3. juuni 1971. aasta protokoll (EÜT L 304, 1978, lk 97), mida on muudetud 9. oktoobri 1978. aasta konventsiooniga Taani Kuningriigi, Iirimaa ning Suurbritannia ja Põhja-Iirimaa Ühendkuningriigi liitumise kohta (EÜT L 304, 1978, lk 1) (edaspidi „konventsioon“), alusel eelotsusetaotluse küsimuses, mis puudutab konventsiooni artikli 5 lõike 1 tõlgendamist.

2. See küsimus tõstas Inglise õiguse alusel asutatud äriühingu Mulox IBC Ltd, kelle registrijärgne asukoht on Londonis (edaspidi „Mulox“), ja selle endise töötaja, Prantsusmaal Aix-les-Bains'is elava Madalmaade kodaniku Hendrick Geels'i vahelises kohtumenetluses pärast tema töölepingu lõpetamist tööandja poolt.

3. Euroopa Kohtule esitatud materjalide põhjal on ilmne, et hr. Geels, kes töötas Mulox'is rahvusvahelise turundusdirektorina alates 1. novembrist 1988, asutas oma kontori Aix-les-Bains'is ja müüs Mulox'i tooteid algselt Saksamaal, Belgias, Madalmaades ja Skandinaaviamaades, kuhu ta sageli reisis. Alates 1990. aasta jaanuarist töötas hr. Geels Prantsusmaal.

4. Hr. Geels kaebas oma varasema tööandja töölepingu lõpetamise tõttu Aix-les-Bains'i Conseil de Prud'Hommes'i ja nõudis töölepingu lõpetamisest ette teatamata jätmise asemel hüvitist ja kahjutasu.

5. Oma 4. detsembri 1990. aasta otsusega tunnistas nimetatud kohus konventsiooni artikli 5 lõike 1 alusel oma pädevust ja kohaldades Prantsusmaa õigust kohustas Mulox'it maksma hr. Geelsile kahju hüvitamiseks kompensatsiooni.

6. Seejärel esitas Mulox apellatsioonikaebuse Chambéry Cour d'Appel'ile, väites, et kohtuasi ei kuulu Prantsusmaa kohtute alluvusse põhjusel, et kõnealuse töölepingu täitmise koht ei olnud piiratud ainult Prantsusmaaga ja Mulox on asutatud Ühendkuningriigis.

7. Chambéry Cour d'Appel kahtles, kas kohtuasi kuulub Prantsusmaa kohtute alluvusse seetõttu peatas ta menetluse ja edastas Euroopa Kohtule eelotsuse saamiseks järgmise küsimuse:

„Kas 27. septembri 1968. aasta Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõikes 1 ettenähtud kohtualluvust käsitlevate normide kohaldamine eeldab, et töölepingule iseloomuliku kohustuse täitmine oleks toimunud täielikult ainult selle riigi territooriumil, kelle kohtus vaidlust arutati, või on piisav ka see kui osa kohustusest (võimalik, et peamine osa) täideti selle riigi territooriumil?“

8. Üksikasjalikum ülevaade kohtuasja faktilistest asjaoludest, menetluse käigust ja Euroopa Kohtule esitatud kirjalikest märkustest on ettekandja-kohtuniku ettekandes ning edaspidi mainitakse või käsitletakse neid ainult niivõrd, kui see on vajalik Euroopa Kohtu põhjenduste esitamiseks.

9. Siseriikliku kohtu küsimusele vastamisel tuleb meeles pidada eelkõige asjaolu, et erandina konventsiooni artikli 2 esimeses lõigus sätestatud üldpõhimõttest, mille kohaselt kaevatakse isikud kohtusse nende alalise asukoha riigis, on konventsiooni artikli 5 lõikes 1 sätestatud:

„Isiku, kelle alaline asukoht on osalisriigis, võib teises osalisriigis kohtusse kaevata:

1. lepingutega seotud asjades selle riigi kohtusse, kus tuli täita asjaomane kohustus.“

10. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tõlgendab Euroopa Kohus konventsiooni tingimusi võimalikult autonoomselt, et tagada EMÜ asutamislepingu artikli 220, mille rakendamiseks see vastu võeti, eesmärgi arvestades selle täielik kehtivus.

11. Ainult selline autonoomne tõlgendamine suudab tagada konventsiooni ühesuguse kohaldamise, mille eesmärkide seas on osalisriikide kohtualluvust käsitlevate normide ühtlustamine, vältimaks kohtualluvuse aluste võimalikku paljusust ühe ja sama õigusliku suhte puhul ja tugevdada ühenduses asutatud isikute õiguslikku kaitset, võimaldades samal ajal hagejal kergelt tuvastada kohus, kuhu ta hagi võib esitada, ja kostjal mõistlikult ette näha, millisesse kohtusse teda võidakse kaevata.

12. Tõsi, konventsiooni artikli 5 lõikes 1 sisalduva erandliku kohtualluvusega seoses on kohus juba sedastanud (kohtuasi 12/76: Tessili v. Dunlop, EKL 1976, lk 1473), et üldiselt ei saa lepingute puhul „lepinguliste kohustuste täitmise kohta“ selle sätte tähenduses mõista teistmoodi kui viidet õigusele, mis kohaldub kõnealustele kohustustele selle riigi kollisiooninormide kohaselt, mille kohtusse hagi esitatakse.

13. Sellele järeldusele jõudmisel märkis Euroopa Kohus, et erinevatel osalisriikidel on väga erinev seisukoht, mida tähendab asjaomasele lepingule, nagu kõnealuse kohtuasja puhul müügilepingule, iseloomuliku kohustuse täitmise koht.

14. Töölepingutega siiski seda probleemi ei teki. Kohus on järjekindlalt sedastanud, et sellelaadsete lepingute erilist iseloomu arvestades (kohtuasi 133/81: Ivenel v. Schwab (EKL, 1982, lk 1891, lõige 20), kohtuasi 266/85: Shenavai v. Kreischer (EKL 1987, lk

239, lõige 11) ja kohtuasi 32/88: Six Constructions v. Humbert (EKL 1989, lk 341, lõige 10)) tuleb konventsiooni artikli 5 lõike 1 töölepingutele kohaldamisel käsitleda nende lepingutele iseloomulikke kohustusi ühtemoodi, selleks on nimelt töötaja kohustus teha lepingus ettenähtud tööd.

15. Eelnimetatud Ivenel'i, Shenavai ja Six Constructions'i kohtuasjas leidis Euroopa Kohus, et sellistel lepingutel on teiste lepingutega võrreldes teatud eriline iseloom, sest need loovad kestva sideme, mis toob töötaja mingil määral tööandja ettevõtte organisatsioonilisse raamistikku, ja need on seotud tegevuskohaga, mis määrab ära töötajat kaitsvate kollektiivlepingute ja kohustuslike eeskirjade kohaldamise.

16. Järelikult ei ole töölepingu puhul õige tuvastada lepingule iseloomuliku kohustuse täitmise kohta konventsiooni artikli 5 lõike 1 kohaldamiseks mitte siseriikliku õiguse alusel kooskõlas selle kohtu kollisiooninormidega, kelle poole pöördui, vaid üldiste kriteeriumite alusel, mille peab konventsiooni kava ja eesmärkide alusel paika panema Euroopa Kohus.

17. Kohustuse täitmise koha määratlemiseks tuleb esiteks märkida, et Ivenel'i ja Shenavai kohtuasjas sedastas Euroopa Kohus, et konventsiooni artikli 5 lõikes 1 sätestatud erandliku kohtualluvuse kohaldamine on õigustatud eriti tiheda seose olemasolu korral vaidluse ja selle kohtu vahel, kelle poole on selles vaidluses kõige sobivam pöörduda. Shenava'i ja Six Constructions'i kohtuasjas langetatud otsuses lisas Euroopa Kohus, et võttes arvesse töölepingule iseloomulikke omadusi sobivad niisugustes lepingutes ettenähtud kohustus(t)est tulenevaid vaidlusi lahendama selle riigi kohtud, kus tööd tehakse.

18. Lisaks asus Euroopa Kohus Ivenel'i ja Six Constructions'i kohtuotsuses seisukohale, et konventsiooni selle sätte tõlgendamisel tuleb arvestada sotsiaalsest küljest nõrgema lepinguosalise, antud juhul töötaja, kohase kaitsmisega.

19. Niisugune kohane kaitse tagatakse kõige paremini siis, kui töölepinguga seotud vaidlused kuuluvad selle riigi kohtu alluvusse, kus töötaja täidab oma kohustusi tööandja ees. See on koht, kus töötajal on kõige odavam kohtumenetlust alustada või end selle eest kaitsta.

20. Järelikult tuleb töölepingute puhul lugeda sellele iseloomuliku kohustuse täitmise kohaks konventsiooni artikli 5 lõike 1 kohaldamisel kohta, kus töötaja tegelikult tööandjaga sõlmitud lepingus ettenähtud tööd teeb.

21. Kui tööd tehakse enamas kui ühes osalisriigis nagu antud juhul, tuleb konventsiooni tõlgendada viisil, et vaidlus ei alluks mitmele erinevale kohtule, välistades seeläbi omavahel vastuolus olevate otsuste langetamine ja soodustades kohtuotsuste jõustamist ka kõikides teistes riikides (kohtuasi C-220/88: Dumez France ja Tracoba (EKL 1990, I-49, lõige 18)).

22. Sellega seoses on Euroopa Kohus sedastanud, et kui ühest lepingust tulenevad erinevad kohustused ja need moodustavad hageja hagi aluse, siis tuleb kohtualluvuse tuvastamisel võtta aluseks peamine kohustus (Shenavai, lõige 19).

23. Järelikult ei saa konventsiooni artikli 5 lõiget 1 tõlgendada nii, et see annab vaidluse samaaegselt kõikide nende osalisriikide kohtute alluvusse, kelle territooriumil töötaja tööd teeb.

24. Kui töötajale ülesandeks antud tööd tehakse enama kui ühe osalisriigi territooriumil, tuleb lepingule iseloomuliku kohustuse täitmise kohana konventsiooni artikli 5 lõike 1 tähenduses määratleda koht, kus või kust töötaja oma tööandjalt saadud kohustust peamiselt täidab.

25. Kohustuse täitmise koha tuvastamisel, mis on riikliku kohtu ülesanne, tuleb arvestada seda, et antud juhul tehti töötajale ülesandeks antud tööd selles osalisriigis asuvast kontorist, kus oli töötaja elukoht, kust ta oma tööd tegi ja kuhu ta pärast iga tööreisi naasis. Lisaks võib siseriiklik kohus arvestada asjaolu, et ajal mil vaidlus kohtus algatati, töötas töötaja ainult selle osalisriigi territooriumil. Muude määravate tegurite puudumise korral tuleb seda kohta konventsiooni artikli 5 lõike 1 kohaldamisel lugeda kohaks, kus täideti kohustust, millel põhineb töölepinguga seotud nõue.

26. Eeltoodud kaalutlustest nähtub, et konventsiooni artikli 5 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellise töölepingu puhul, mille alusel töötaja teeb oma tööd enamas kui ühes osalisriigis, tuleb lepingule iseloomuliku kohustuse täitmise kohaks selle sätte tähenduses pidada kohta, kus või kust töötaja oma kohustusi tööandja ees peamiselt täitis.

Kohtukulud

27. Euroopa Kohtule märkusi esitanud Saksamaa ja Prantsusmaa valitsuse ning Euroopa Ühenduste Komisjoni kulusid ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus riiklikus kohtus pooleli oleva asja üks etapp, otsustab kohtukulude jaotuse nimetatud kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS,

vastates Chambéry Cour d'Appel'i poolt 17. märtsi 1992. aasta otsusega edastatud küsimusele,

27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades artikli 5 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellise töölepingu puhul, mille alusel töötaja teeb oma tööd enamas kui ühes osalisriigis, tuleb lepingule iseloomuliku kohustuse täitmise kohaks selle sätte tähenduses pidada kohta, kus või kust töötaja oma kohustusi tööandja ees peamiselt täitis.

Due Zuleeg Murray Mancini Schockweiler

Moitinho de Almeida

Grévisse

Diez de Velasco

Kapteyn

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 13. juulil 1993. aastal Luxembourgis.

J-D. Giraud

O. Due

Kohtusekretär

President